

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg til overvejelse af samarbejdet mellem de for landets økonomiske politik bestemmende faktorer [af Bertel Dahlgaard m. fl.]

(Første behandling findes i tidenden sp. 737, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 33).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene og forslaget til folketingsbeslutning sattes til forhandling under eet.

Udvalgets ordfører (Bertel Dahlgaard): I udvalget er der opnået fuld enighed om forslaget affattelse, og jeg skal på udvalgets vegne omtale og anbefale de tre ændringsforslag, der er stillet i betænkningen.

Ved ændringsforslag nr. 1 foreslås bl. a., at det i stedet for finansudvalget bliver folketingets udvalg for forretningsordenen, som finansministeren skal rådføre sig med ved udpegningen af de tre nationaløkonomisk sagkyndige til det foreslåede udvalgs formandsskab.

Ved ændringsforslag nr. 3 foreslås det, at tidspunktet for afgivelsen af formandsskabets rapport til finansministeren og til folketinget ændres fra udgangen af januar måned 1956 til senest udgangen af februar.

Endelig foreslås der ved ændringsforslag nr. 2, jfr. nr. 1, en betydelig udvidelse af udvalgets medlemstal. Det foreslås nu, at udvalget foruden af formandsskabet skal bestå af 18 medlemmer, hvoraf De samvirkende Fagforbund udpeger 3, Dansk Arbejdsgiverforening 1, Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger 1, Industrirådet 1, Håndværksrådet 1, Landbruksrådet 1, De samvirkende danske Hus-

mandsforeninger 1, Grosserer-Societetets Komité 1, Provinshandelskammeret 1, Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger 1, Butikshandelens Fællesråd 1, Danmarks Sparekasseforening og Danske Bankers Fællesrepræsentation 1, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 1, Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærforeninger 1, Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer 1 og Statstjenestemændenes Centralorganisation I 1.

Jeg gør opmærksom på, at medens det i det fremsatte forslag bestemtes, at det af Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer udpegede medlem skulle være privatfunktionær, er denne begrænsning i fællesrådets valgfrihed nu bortfaldet.

Den store udvidelse af medlemstallet, der således foreslås, sker i afgørende grad på grundlag af indtrængende henstillinger fra de pågældende organisationer om at få lejlighed til at deltage i de overvejelser, det er udvalgets opgave at foretage.

Jeg skal på udvalgets vegne anbefale disse ændringsforslag til vedtagelse i tinget.

Må jeg hertil på egne vegne føje en enkelt bemærkning. Det er jo sådan, at de organisationer, der nu repræsenteres i dette udvalg, føler det som en opgave hver for sig at varetage sin organisations interesser. Jeg vil gerne udtale det håb, at denne følelse i betydelig grad må forenes med en stærk vilje til at yde et bidrag til varetagelse af det, der er vort samfunds fælles interesse i den foreliggende situation, og med henblik på den kommende samfundsudvikling. Det synes mig sikkert, at hvis hver enkelt af disse 18 medlemmer kommer til arbejdet med blot et lille bidrag til fremme af den stabilisering af landets økonomi, som vi trænger til, vil opgaven blive løst, også til gavn for hver enkelt selv, medens det er lige så sikkert, at hvis hver enkelt kun møder som værner af sin egen organisations snævre interesser, vil arbejdet være spildt. Den forhandling, erhvervenes repræ-

[Bertel Dahlgaard.]

sentanter den 22. november førte med den højtærede statsminister, kan ikke siges at give løfter for det arbejde, der skal udføres i dette udvalg. På den anden side lød der, såvidt jeg ved, heller ikke ord i denne forsamling, der uddybede skellet.

Det, der i dag er det store problem for Danmark, er, at hvert område indenfor vort lands økonomi må give afkald på at spænde buen for stærkt med hensyn til varetagelsen af egne interesser; det gælder både med hensyn til lønninger, avancer, aktieudbytter og udnyttelse af manglende konkurrence, og på alle disse områder kan organisationerne, hvis de vil, øve indflydelse til fremme af mådehold. Giver hver gruppe for sig blot lidt afkald i så henseende, vil landet og dets erhvervsliv opnå den lidt gunstigere placering i den internationale konkurrence, som kan blive af så overmåde stor betydning for den passage, vi må igennem i de nærmest kommende år. Suppleres en sådan holdning fra organisationerne med tilsvarende mådehold fra statens side i afholdelsen af uproduktive udgifter, vil den nødvendige samordning af den økonomiske politik utvivlsomt kunne bringes et langt skridt fremad gennem dette udvalgs arbejde.

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg skal på mit partis vegne anbefale de foreslåede ændringer og forslaget, således ændret, til vedtagelse.

Der blev ved første behandling navnlig rejst spørgsmål om det foreslåede samordningsudvalgs sammensætning, og det tør jo siges, at der under forhandlingerne er sket meget væsentlige ændringer netop med hensyn til sammensætningen, idet udvalget er vokset fra 12 til 23 medlemmer. Folketingsudvalget, som har behandlet sagen, har jo arbejdet hurtigt, og det er sikkert også glædeligt, at arbejdet er gået så hurtigt fra hånden. Jeg frygter, at hvis det havde været længere, ville samordningsudvalgets medlemstal være vokset yderligere; selvom det vel nok kan være fornuftigt med en vis udvidelse af medlemstallet, for at flere synspunkter kan komme til at gøre sig gældende, må alt have en rimelig grænse. Jeg tror, at udvalgets sammensætning er blevet bedre afbalanceret efter de foreslåede ændringer. Jeg vil ikke

hermed sige, at vi fra vor side er helt tilfredse med sammensætningen, men dog altså så meget, at vi kan tiltræde forslaget og anbefale det til vedtagelse her. Også vi vil naturligvis gerne deltage i ønsket om, at der må komme et for landet lykkeligt resultat ud af samordningsudvalgets arbejde.

Martin: Det har været en usædvanlig glæde og oplevelse at arbejde i det nedsatte folketingsudvalg. Det er jo altid en glæde, når man mærker, at noget trives under ens hænders pleje, og denne sag har der været en vældig grøde og vækst i, så det er ikke så underligt, at udvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, var glad og tilfreds. Det er gået helt anderledes, end man havde indtryk af at den ærede ordfører ventede ved forslagets første behandling. Da talte han om, at vi kivedes meget og evnede lidet, og nu kan det altså siges, at i udvalget har der overhovedet ikke været kiv, og at det har evnet ganske overordentlig meget. Det har evnet på 3 uger at bringe udvalget op til omtrent den dobbelte størrelse af det, der var foreslået. De ærede forslagsstillere får altså meget mere, end de egentlig havde forlangt eller ventet. Der er ikke drevet visnepolitik. Under det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre)s vennesele og målbevidste ledelse er der jo opnået enestående resultater. Nu sker der det, at det foreslåede udvalg vil blive større end det parti, der har foreslået det nedsat, og det kan godt være, at partiet kommer til at se på udvalget, som anden så på den grimme ælling: at det er stort og aparte. Stort er det jo blevet. I hvert udvalgsmøde har det praktisk talt lagt et par medlemmer til sin vækst, og jeg mener ligesom socialdemokratiets ordfører, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), at hvis vi var blevet ved, var vi kommet endnu videre.

Aparte er dette udvalg jo også — det gjorde jeg nogle bemærkninger om ved første behandling — derved, at det består af et overhus af eksperter og et underhus på korporativ basis. Der er lidt besynderligt i, at man indfører tokammerssystemet i et udvalg, lige efter at vi har afskaffet det i statsstyret. Imidlertid viste det sig i dette tilfælde at være ganske praktisk, for havde

[Martin.]

vi ikke haft denne tvedeling, havde det været et ganske almindeligt udvalg, og så kunne vi ikke have udvist en sådan rummelighed og gæstfrihed, som vi nu har set os i stand til at udvise. Vi har praktisk talt ikke sagt nej til nogen, der meldte sig i rette tid. Nu er spørgsmålet så, om vi har truffet det rette, for med denne smidighed i udvalgets opbygning følger også, at det har været vanskeligt at trække grænserne, og jeg tør ikke være sikker på, at vi har sat de rette grænser. Muligvis var der nogle, som skulle have været med, men som ikke er kommet det, men jeg går ud fra, at de organisationer og interessesammenslutninger, som mener, at de burde have været repræsenteret, eller mener, at de har noget at yde, vil kunne få dette udvalg i tale og gøre deres synspunkter gældende. Det plejer vi jo her i Danmark at stille os venligt til. Jeg håber altså ikke, der er for mange, der er forbigået, men er der nogle, der er det, ja, så kan de jo godt komme med i arbejdet på den måde.

Til gengæld har vi så stillet ændringsforslag om at forlænge udvalgets arbejdstid med en måned, og det er ikke, fordi folketingsudvalget har smølet tiden bort, så at det af den grund var nødvendigt at skyde afgørelsen længere ud; der er tværtimod arbejdet meget hurtigt og energisk. Men det er jo sådan, at livet har lært os en regningsart, der ikke helt falder sammen med det, vi lærte i skolen. Dèr lærte vi, at når 1 pige kan gøre et arbejde på 2 timer, så kan 2 piger gøre det på 1 time. Altså, vi har gjort andre erfaringer, og udfra dem tror jeg, man må sige, at når man regner med, at et udvalg på 12 medlemmer kan udføre et arbejde på halvanden måned, så er det al ære værd, hvis dobbelt så mange mennesker kan udføre det samme arbejde på 3 måneder — navnlig i betragtning af, at februar er en meget kort måned.

Jeg vil gerne slå fast, at når udvalget har aflagt rapport til den høje regering og til det høje ting, så er dets opgave sluttet. Der har været nogle misforståelser fremme i pressen; man har ment, at der var påtænkt en fast ordning, en planøkonomisk generalstab, som skulle vejlede regeringen og folketinget. Jeg har endda set et blad angribe forslagsstillerne for, at de røgtede

Viggo Hørups arv dårligt ved at sætte noget over folketinget. Det er selvfølgelig ikke meningen. Når udvalget har aflagt rapport, er dets gerning endt.

Jeg tror, at den ærede ordfører for forslagsstillerne selv er lidt skyld i denne misforståelse, fordi han ved førstebehandling fremsatte sine betragtninger om, hvor meget der kives, og hvor lidt der evnes. Det vers af Chr. Richardt, som den ærede ordfører citerede, udtrykker jo reaktionens syn på det unge folkestyre. Det udtrykker det, som man dengang var bange for: at folkestyret skulle betyde kamp og strid og splid i befolkningen. Dertil svarer f. eks. Bjørnson, Hostrup og mange af de andre store digtere, at det skal der også være; det er ikke meningen, at alt skal gå så fredeligt og glat; dette, at der er kamp, at der er forskellige meninger, der brydes, højner et folk og udvikler og styrker dets evner. Chr. Richardt var jo meget bitter overfor folkestyret og fremhævede ønsket om, at det skal blive højnet, at man skal komme højere op —:

„op, hvor det lufter
over døgnets dom,
hvor knap vi øjner,
hvad vi kævles om.“

Det er den tone, der går igennem den sang, hvoraf det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard citerede et vers, og hvis nogen, der har læst referatet, har sat sig til at læse denne sang færdig, er det ikke så underligt, hvis deres fantasi er blevet sat i bevægelse.

Det er på disse klager over folkestyrets tilbøjelighed til at slås om tingene, til at have forskellige meninger om tingene og gøre dem gældende, at Jonas Lie svarer:

„Ja, om vi så fik stilnet ned
al denne strid og støj,
al denne døgnets bitterhed,
som går så bølgehøjt.
Da stod vi med den hele brist
på dette kraftens spil,
der ene gir den sandheds gnist,
som livet trænger til.“

Det er folkestyrets væsen, at meningerne skal brydes. Man kan kalde det kiv, man kan kalde det kævl, og man kan kalde det tidsspilde; men der sker noget, når der kæmpes; der sker det, at folkets kræfter vokser.

Når udvalget slutter sit arbejde den 1.

[Martin.]

marts, kan det jo ikke give en vejledning på lang tid. Vi har jo netop under denne sags behandling fået en meget levende forestilling om, hvordan vilkårene for vort økonomiske liv ustandselig skifter. Ligesom vejret skifter her i Danmark, sådan skifter vore økonomiske vilkår, og af de samme grunde: højtryk og lavtryk ude omkring i verden.

De ærede forslagsstillere fremhæver i forslaget, at det vil blive udvalgets opgave at undersøge, i hvilket omfang landets valutariske og økonomiske vanskeligheder skyldes et svigtende samarbejde mellem de organer, der er af størst betydning for landets økonomiske politik. Valutariske vanskeligheder hører jo egentlig med ind under økonomiske vanskeligheder, men når de valutariske vanskeligheder nævnes særskilt og oven i købet sættes først, er det, fordi de var særlig brændende; da dette forslag blev fremsat. Ved første behandling så det nærmest ud til, at nu var de valutariske vanskeligheder ved at fortage sig. I dag ser vi dem atter begynde at tone frem. Sådan skifter vilkårene. De økonomiske vanskeligheder kommer i meget stort omfang udefra, og det, der bliver udvalgets opgave, bliver vel nok navnlig at undersøge, om det er svigtende evne til tilpasning til de økonomiske vilkår, vi får dikteret udefra, der er skyld i, at vanskelighederne stadig bliver større.

De ærede forslagsstillere har jo i denne samling fremsat tre forskellige forslag, som imidlertid udtrykker een tanke: organisationernes indflydelse på den økonomiske politik. Og det er rigtigt, at der her er et stort problem. Det er jo således, at organisationerne, arbejdsgiverne og fagforbundene, aftaler løn og arbejdstid, og så er det statens pligt i henhold til grundlovens § 75, stk. 1, at sørge for, at der kan blive arbejde til alle på disse vilkår. Det er vel nok i høj grad derfra, vanskelighederne stammer, og vi behøver egentlig ikke noget udvalg eller nogen kommission til at påpege, hvad der er i vejen, eller hvorledes vi skal komme ud af det. Det, det gælder om her, er, at ansvaret for følgerne ligger samme sted som afgørelsen.

Nu får vi altså dette udvalg, og vi får så se, hvad der kommer ud af det. Vi giver vor tilslutning til det, men jeg kan godt sige,

at altfor store forventninger møder vi ikke med. I henhold til resultaterne af den højtærede statsministers undersøgelser på samme område får man vel ikke stort ud af det, men lidt kan der måske komme. Det, det navnlig gælder om at slå fast, synes jeg er, at overfor den rapport, der kommer til at foreligge, står regeringen fuldstændig frit og tager sin afgørelse på sit ansvar, ligesom det høje ting står frit, og så slås vi om det. Så bliver der altså kiv igen, det tør jeg forudsige. Det er folkestyrets væsen, og vi må være på post mod alt, hvad der kan vække mistanke om, at man vil sætte dette folkestyre under formynderskab af eksperter.

Med disse ord skal jeg altså anbefale forslaget.

Aksel Møller: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Foss, ikke har kunnet deltage i den udvalgsbehandling, der har fundet sted om det foreliggende forslag til folketingsbeslutning, er det vel naturligt, at jeg gør nogle bemærkninger om forslaget og dets stilling i den politiske diskussion, således som sagen nu foreligger ved anden behandling her i tinget.

Jeg vil gerne begynde med at sige, at fra den dag, da dette forslag første gang blev fremsat af forslagsstillerne, umiddelbart før afslutningen af arbejdet i forrige folketingsår, erklærede vi os fra vor side villige til at medvirke til dets gennemførelse. Den venlighed, vi da viste med hensyn til forslaget, gentog vi, da det forleden dag var til drøftelse her i det høje ting, og den har vi bevaret. Jeg vil gerne tilføje, at vi på baggrund af begivenheder, som har fundet sted, siden udvalgsarbejdet blev afsluttet, har fundet endnu større nødvendighed for dette forslag og knytter endnu større forhåbninger til, hvad det kan føre til, end vi har gjort tidligere. Derom skal jeg gøre nogle bemærkninger om et øjeblik.

Jeg indrømmer, at man på forhånd kan tvivle på — således er også vor stilling — hvilke praktiske resultater der kan komme ud af udvalgets arbejde, men vi kan på den anden side ikke på forhånd give afkald på at prøve denne udvej for at nå frem til praktiske resultater. Vi ved allesammen, at vort lands økonomiske situation og de

[Aksel Møller.]

store problemer, den har sat på dagsordenen, er af en sådan karakter, at det nok kunne være nyttigt at få kortlagt alle problemer vedrørende disse forhold. Derfor ledsager vi udvalgets nedsættelse med et ønske om de bedste forhåbninger for dets arbejde; men det kan ikke nytte noget, at dette udvalg går hen og bliver et skærmbæret for manglende initiativ, så lidt som det bør blive et hittegodskontor for bortkastet ansvar. Ansvar er stadigvæk regeringens og — i videre forstand — regeringens og folketingets. Det er fra regeringen, et initiativ må komme; det er folketinget, der må dømme om dette initiativ. Det er der en særlig aktuel grund til at minde om netop i disse dage.

Den højtærede statsminister gjorde ved indledningen til denne samling i sin åbnings-tale her i det høje ting nogle forventningsfulde bemærkninger om et møde, som regeringen ville indkalde erhvervene til. Den tale blev holdt i begyndelsen af oktober måned, og den 22. november holdt regeringen det bebudede møde med erhvervene. Det forekommer mig, at de kommentarer, der er fremsat til dette møde, er af en sådan karakter, at det vel er værd at minde om, hvor ansvaret for landets økonomiske politik ligger. Med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne bringe nogle få citater. Først fra en ledende artikel i „Social-Demokraten“ for den 24. november, som omtaler de forventninger, man havde næret til mødet med erhvervenes repræsentanter, og så står der:

„Sådanne forventninger blev imidlertid skuffet. Erhvervene viste ikke nogen som helst villighed til at medvirke til foranstaltninger mod prisstigningerne.“

Senere i artiklen hedder det:

„Som sagt skabte mødet i hvert fald klarhed over, at erhverv, der stadig advarer mod omkostningsstigninger, hverken havde forslag eller tilbud til imødegåelse af stigningernes årsag, nemlig prisstigningerne.“

Det forekommer mig ikke at være, hvad regeringen kan invitere landets erhvervsliv til. Det må være regeringen, der fremsætter forslag til en klaring af landets økonomiske vanskeligheder, og enhver bestræbelse på at skubbe dette ansvar fra sig og lægge det

over på andre må det høje folketing modsætte sig. Så stærkt jeg kan, beder jeg om, at det udvalg, der nu bliver nedsat, ikke bliver en hindring for en udfoldelse af regeringens initiativ, hvis regeringen har et initiativ at udvise. Det er nyttigt, forekommer det mig, at den danske befolkning gør sig fuldstændigt klart, hvad det er, man har en regering til. En forflygtigelse af ansvaret er altså for mig det mest betænkelige ved udvalgets nedsættelse, og kun hvis vi på forhånd medgiver udvalget, at vi her i det høje ting og regeringen — som leder af det høje tings arbejde — ikke betragter det som noget skærmbæret, tror jeg, vi kan få den nytte af udvalgsarbejdet, som vi allesammen ønsker.

I „Skive Folkeblad“ stod der den 24. november en artikel om udvalgets forhold til den situation, der er opstået efter regeringens møde med erhvervene. I denne artikel, som var skrevet af hr. Lauge Dahlgard, hedder det bl. a.:

„Efter at regeringen og erhvervenes repræsentanter har slået fast, at der ingenting skal ske på den økonomiske politikens område, må man med en vis forundring spørge: Hvad skal egentlig koordinationsudvalget bestille?“

Den pessimisme, der gives udtryk for i denne artikel med hensyn til udvalgets arbejde, bør man dog ikke dele fuldtud. Hvis den høje regering ikke vil tage et initiativ, og hvis den ikke vil gå ind i en realitetsdrøftelse af de tanker, der har været fremme fra anden side, har vi måske den forhåbning, at dette samordningsudvalg ender med at lægge tingene således tilrette, at der derudaf kan udspringe et initiativ. Den ringeste udvej i den nuværende situation med den inflation, som er over os, vil være intet at foretage sig.

På mit partis vegne anbefaler jeg da det foreliggende forslag til folketingsbeslutning i den form, det vil få, efter at folketingsudvalgets ændringsforslag er blevet vedtaget. Jeg ønsker det lykke på vejen; kanhænde det vil kunne finde råd, når regeringen har afvist selv at give råd og helt ladet hånt om andres råd.

Aksel Larsen: Jeg tror, man forstår mig, når jeg siger, at jeg under det ærede medlem hr. Martins tale blev overfaldet af en

[Aksel Larsen.]

vis tvivl om talens mening og det ærede medlems hensigt, en tvivl, som nødvendigjorde, at jeg tog betænkningen frem og så på den. Men der står i betænkningen, at hele udvalget indstiller forslaget til vedtagelse, og under udvalgsbetænkningen står også det ærede medlem hr. Martins navn, og så blev jeg klar over, at det ærede medlem hr. Martin anbefalede forslaget med sin tale. Det er ikke for at komme med upassende sammenligninger, men det ser næsten ud, som om der ikke er kommet en så særpræget anbefaling af en ting, siden Antonius holdt sin berømte tale, hvori han lovryste de hædersmænd, der havde myrdet Cæsar.

Nu giver selve forslaget måske anledning til, at man giver det sådanne anbefalende ord med på vejen, som det ærede medlem hr. Martin gav det. Man kan have sine tvivl med hensyn til, om det ikke er synd at ulejlige alle disse mennesker med formodentlig en række udvalgs møder, med at gennemgå bjerge af dokumenter, statistikker og tal og med at udgyde deres hjerters mening om dette og hint forhold. Man kan have sine store tvivl om, hvorvidt der vil komme noget særligt ud af det, og ændringsforslagene er ikke imponerende, undtagen netop det, der vedrører udvalgets størrelse. Jeg kan ikke se, at det på nogen måde bliver bedre eller politisk anderledes at lade udvalget for forretningsordenen give den højttærede finansminister råd end at lade finansudvalget gøre det. Det er dog vist de samme partier, der er repræsenteret i de to udvalg.

Jeg tror imidlertid alligevel, at såvel forslagsstillerne som de, der nu anbefaler udvalgets nedsættelse, har en ganske bestemt hensigt med det, men det kan ikke være den hensigt, den ærede ordfører for udvalget her fremlagde som sin personlige. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard talte om, at hvert enkelt organ eller hver enkelt part i den økonomiske udvikling skulle lade være at spænde buen for højt, og hvis man kunne nå dertil, at hver enkelt gav bare lidt afkald, ville, såvidt jeg forstår, Danmarks økonomi være reddet.

Jeg tror ikke, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard virkelig venter, at de forskellige interesser, der er repræsenteret gennem udvalgets sammensætning, skal møde op og

tilbyde eller gå ind på for deres specielle områders vedkommende at give afkald. Det er et fromt håb, som det ærede medlem naturligvis har lov til at nære, men jeg tror, at det ærede medlems ikke helt korte erfaring i dansk politik og dansk økonomi og med hensyn til de såkaldte økonomiske faktorer må sige ham, at det håb har ud-sigt til at blive beskæmmet. Derfor er det ikke sikkert, at udvalget ikke vil få betydning.

Man må se på, hvad der siges i forslaget om udvalgets arbejdsopgaver eller, hvis det havde været en kommission, i kommissoriet, nemlig at det skal undersøge, i hvilket omfang landets valutariske og økonomiske vanskeligheder skyldes et svigtende samarbejde mellem de organer, der er af størst betydning for landets økonomiske politik, og overveje formerne for det bedst mulige samarbejde i fremtiden.

Ja, det kan jo ikke tænkes, at dette udvalg skal give sig til at sysle med spørgsmålet om højfinansens profit eller udarbejde forslag om, hvorledes denne højfinansens profit kan beskæres til fordel for landets arbejdende befolkning. Jeg tror ikke, at selv forslagsstillerne nærer håb om, at der skal komme tilbud fra den side og i den retning. Jeg er ganske vist af den mening, at en undersøgelse af visse økonomiske faktorer indflydelse på landets samlede økonomiske politik og befolkningens leveforhold ville være yderst ønskelig. Jeg tror, det ville være yderst ønskeligt at få en undersøgelse af, hvem der i grunden ejer Danmark — sådan i juridisk, ejendomsrættelig forstand — efter vore nugældende love og forordninger, hvad de bruger deres juridiske ejendomsret til, og hvilken økonomisk fordel de har af den. Jeg er imidlertid ganske klar over, at det er der ikke håb om man vil få gjort ved hjælp af et udvalg nedsat af det nuværende folketing. For mig at se har udvalget gennem forslagets bemærkninger og gennem hele den offentlige diskussion, der har været, fået at vide, at det skal se på, hvorledes det kan forhindre det, den højttærede stats- og udenrigsminister kalder unødige stigninger i omkostningsniveauet. Jeg frygter for, at udvalget skal bruges til eller vil blive brugt til at gøre noget for at forhindre, at arbejdere og dermed ligestillede får økonomisk dækning for dyrtiden.

[Aksel Larsen.]

Ja, det er en bekendt sag, at vi kommunister ikke anerkender rigtigheden af påstanden om, at det er arbejderlønningerne, der er skyld i prisstigningerne, i de økonomiske vanskeligheder. Det er en bekendt sag, at vi mener, man skal kigge på landets politik som helhed for at finde årsagen til disse økonomiske vanskeligheder. Hvad angår de organer, der er af størst betydning for landets økonomiske politik, som de ærede forslagsstillere udtrykker sig, synes vi, det kunne være højst passende at kigge på, hvordan storkapitalisterne her i landet har det, og hvordan de driver deres spil. Det er ikke så forfærdelig længe siden, at de A. P. Møllerske selskaber udvidede deres aktiekapital med et beskedent beløb på en halv snes mill. kr. med det resultat, at aktionærerne kunne notere sig for en nettogevinst på 95 mill. kr., der for størstepartens vedkommende kunne bogføres som formuestigning, hvorved de blev fri for at svare indkomstskat af denne gevinst. Sådan opereres der af de såkaldte økonomiske organer i dette land, men ved en sådan lejlighed ser man ikke nogen hyle i den dertil indrettede presse om, at nu er Danmarks økonomi i fare, nu stiger omkostningsniveauet, for det er kapitalisternes interesser, det gælder, og så gør det ikke noget. Men givet er det, at de 95 mill. kr., som de A. P. Møllerske selskabers aktionærer ved den lejlighed tjente blot ved nogle manipulationer med tal og aktiebeviser, må der være nogen der kommer til at betale, og det bliver selvfølgelig det arbejdende folk i Danmark.

Fornylig kunne man i pressen se en meddelelse om, at bestyrelsen for A/S Glud & Marstrand havde besluttet at foreslå aktiekapitalen udvidet med 3 mill. kr., og at de nye aktier skulle tilbydes de gamle aktionærer til en kurs af 105. På sin vis kan man blive rørt. Der er tilsyneladende nogle, der vil give lidt afkald, for man tilbød dog ikke de gamle aktionærer de nye aktier til parikurs, men forlangte kursen 105. Hemmeligheden er, at før det blev bekendt på børsen, var kursen på Glud & Marstrands aktier 173; et par timer efter at det var blevet bekendt, var kursen steget til 185. Det vil sige, at de gamle aktionærer i Glud & Marstrand, som har tegningsretten til nye aktier, kan købe disse til kurs 105 og

med det samme sælge dem til kurs 185, altså med en nettogevinst på 80 pct. Det giver ved en aktieemission på 3 mill. kr. en nettogevinst til de gamle aktionærer på 2,4 mill. kr. På den måde opererer kapitalisterne her i landet; det skulle man have opmærksomheden henvendt på. Man skulle undersøge, om den slags ting virkelig bør tillades, og man skulle også give sig til konkret at undersøge, hvor de penge, som de pågældende stikker i lommen, i grunden kommer fra, og i hvor høj grad samfundet bliver snydt for skat ved, at den slags manipulationer laves, ved, at de forøgede indkomster registreres som formuestigning og ikke som indkomststigning.

Nogen sådan undersøgelse vil imidlertid ikke finde sted i dette udvalg; det er ikke hensigten med udvalgets nedsættelse; det kan man se af udvalgets sammensætning — både af den oprindeligt foreslåede og den, der nu stilles ændringsforslag om i betænkningen — og det kan man se af den omstændighed, at der er sat en ganske bestemt frist for afgivelsen af rapporten. Fristen var tidligere sat til udgangen af januar måned, men er nu sat til udgangen af februar. Ved et tilfælde, der i høj grad kan se ud som en tanke, falder dette tidspunkt sammen med det, på hvilket den væsentlige del af de kollektive arbejdsoverenskomster udløber. Jeg er af den opfattelse, at dette udvalg enten skal bruges til eller vil blive brugt til at drive propaganda og til at fremskaffe materiale, der tilsyneladende skal understøtte propagandaen om, at det ikke kan gå an, at arbejderne lønninger stiger, for så stiger omkostningsniveauet, og så ruineres Danmark.

Da dette enten er det sande formål med udvalgets arbejde eller i hvert fald vil blive det eneste sandsynlige resultat af udvalgets arbejde, hvis det giver noget resultat, kan og vil vi kommunister ikke medvirke til udvalgets nedsættelse. Det er i forvejen sådan, at alle mulige forhold bruges eller rettere sagt misbruges til at forsøge at prædike for arbejderne, at deres lønninger er for høje, måske ikke i forhold til, hvad de har brug for til at leve af, men i forhold til, hvad samfundet evner. Man fortæller, at Danmark er udsat for krigsfare, og derfor bliver vi nødt til at ofre 1 milliard kr. om året til militærvæsenet. Det er underfor-

[Aksel Larsen.]

stået, at befolkningen må finde sig i at lide afsavn, for vi skal undvære denne milliard kroner om året til militærvæsenet.

Man fortæller, at Danmarks økonomi har det dårligt, bunden er ved at gå ud af den. Vi har valutakrise, og så må enhver forstå, at der må forbrugsnedskæringer til. Vi må alle spare, vi må alle spænde livremmen ind. Men de, der må sørge for at spænde livremmen ind, er arbejdere og dermed ligestillede, medens der er visse befolkningsgrupper, som tværtimod er i stand til at leve efter det modsatte slagord: sæt kiler i bukserne. Jeg tvivler ikke om, at dette udvalg skal udnyttes til at forstærke den, om jeg så må sige, psykose, man er ved at oparbejde, mod, at arbejderne får blot nogenlunde lønmæssig dækning for de fantastiske prisstigninger, der er sket, og for dem, som yderligere er på vej.

Vi vil ikke på nogen som helst måde være med til det, der her er i færd med at ske eller forsøges sat i værk. Derfor vil vi så tydeligt som muligt tilkendegive vor stilling: vi vil stemme imod forslaget om udvalgets nedsættelse.

Søren Olesen: Ved første behandling gav jeg udtryk for, at retsforbundet ikke ventede sig ret meget af et sådant udvalg som det, man her ønsker nedsat. Vi ved jo omtrent i forvejen, at organisationerne har stor magt, og at de naturligvis bruger den til egen fordel og i egen interesse. Det kan vist ingen have noget imod, for hvad skulle man ellers med organisationer? Deres eneste formål er selvfølgelig at varetage egne interesser. Dette ved vi altså i forvejen, ligesom vi naturligvis også ved, at de trækker hver til sin side, hvad der for så vidt er godt, da de forskellige kræfter så holder hinanden nogenlunde i balance.

Man venter, at dette udvalg skal kunne fortælle noget, som tinget og regeringen ikke i forvejen ved. Det må da vel være meningen, at det skal kunne forelægge resultater og klarlægge forhold, som man ikke i forvejen har været klar over. Det tror vi ikke meget på. Om de gamle partier så tror det, er en anden sag. Vi mener, at hvis man erkender, at der er noget, der er galt — og det har man altså erkendt ved at stille et sådant forslag og tiltræde det —

så må man først undersøge, hvad der er galt i den politik, som regeringen har ført, og som de gamle partier tilsammen har ansvaret for. Vi er ikke i tvivl om, hvad der har været galt ved den politik; det behøver vi ikke et udvalg til at fortælle. At skatterne er for store, har vi påpeget mange gange, og det er hele befolkningen klar over. Det er altså kun regeringen og de gamle partier, der har bind for øjnene og ikke kan se det; hele den danske befolkning kunne fortælle dem det, og det kan udvalget sikkert også. At handelspolitikken hindrer billiggørelse af varerne, og at den bevirker, at der på de områder, hvor priserne stiger, ikke er noget til at modvirke dette, fordi man holder konkurrencen ude, det er også noget, man let kan iagttage, når man ser på de restriktioner, der stadigvæk opretholdes, og den varefordyrelse, der følger af de indirekte afgifter, som man har pålagt mange forskellige varegrupper.

Al den fordyrelse, som følger af de store skatter og af en forkert handelspolitik, har regeringen det jo i sin magt selv at ændre, og det ville være naturligt, om regeringen begyndte at ændre sin politik, når den erkender, at der har været noget forkert ved den. Så kunne det jo være, at organisationerne og de private erhverv også ændrede noget af det, som de indså havde været forkert i deres politik.

Det var helt mærkeligt at høre den højtærede finansminister stå her ved fremsættelsen af finanslovsforslaget og mane til tilbageholdenhed med nye udgiftskrævende forslag, efter at vi i et par dage har diskuteret, om vi skulle give folkepension til velhavere eller ikke, efter at vi har fået forelagt et forslag om store skolereformer, om hvilke man ikke har kunnet oplyse, hvor meget de ville koste, og efter at man på mange andre områder — såvidt jeg har forstået — omgås med planer om reformer og forslag, som netop kræver nye og store udgifter. Men det var naturligvis glædeligt at høre den højtærede finansminister virkelig mane til tilbageholdenhed med hensyn til nye udgifter, og vi håber, at det også var et ord til ministerens højtærede kolleger om at passe på ikke at finde på nye og store udgiftskrævende reformer.

Det var nogle af de ting, som vi mener at man på forhånd kan begynde at rette på,

[Søren Olesen.]

uden at man behøver at nedsætte et udvalg. Om så udvalget kan finde på noget angående de private organisationers og virksomheders politik, kan man naturligvis ikke sige på forhånd, men jeg tvivler i alt fald om, at der kan opnås enighed i dette udvalg, efter at det er blevet så stort, at man i sandhed kan sige, at forslagsstillerne har fået både i pose og i sæk. Jeg forstår iøvrigt, at disse udvalgsmøder har været rene hyggemøder, og vi kan sådan set være ked af, at vi ikke var udvalgsberettigede, når det gik så dejligt til. Men da vi ikke er blevet påvirket af den idyl, der åbenbart herskede dér, er vi heller ikke blevet overbevist om, at udvalget kan give os råd og bedre oplysninger, end vi har i forvejen. Men socialdemokratiets ordfører, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), har jo anbefalet, at dette udvalg bliver nedsat, og så vil vi naturligvis ikke modsætte os det, så man bagefter skal kunne komme og sige: ja, I ville jo have hindret os i at få disse vældig gode oplysninger. Vi ønsker nemlig regeringen alle mulige gode oplysninger og råd og vil derfor ikke modsætte os udvalgets nedsættelse, men afholde os fra at stemme.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg skal ikke blande mig i den almindelige debat om forslaget; jeg går ud fra, at den højtærede finansminister vil sige et par ord senere. Men det ærede medlem hr. Aksel Møllers bemærkninger giver mig anledning til at sige nogle ganske få ord.

Det ærede medlem var navnlig inde på spørgsmålet om regeringens ansvar i forholdet til andre instanser: dette udvalg, som nu skal nedsættes, og erhvervene, som vi havde et møde med forleden. Det ærede medlem talte i et blomstersprog, som ligger godt for ham, om, at dette udvalg ikke burde blive et hittegodskontor for tabt ansvar. Det er naturligvis fristende at gå ind i en diskussion om begrebet „det tabte ansvar“, navnlig for en regering, som

i to afgørende situationer, hvor der krævedes ansvarsfølelse, havde en levende fornemmelse af, at dette hittegodskontor havde udmærkede rumforhold i det ærede medlems parti og i venstre. Men lad det være, og lad mig blot indrømme, at det ærede medlem kom hjem og forsøgte at formindske hittegodskontorets rumforhold ved at tage et positivt standpunkt i byggespørgsmålet, da det blev behandlet i foråret.

De bemærkninger om mødet med erhvervene forleden dag, som det ærede medlem fremførte, får mig til at gøre den bemærkning, at jeg ved afslutningen af mødet sagde til erhvervenes repræsentanter, at det jo på forhånd klart fremgik både af mine udtalelser ved mødets åbning og af den forhåndsomtale, der havde fundet sted forud for mødet, at regeringen ikke mødte med nogen plan til forelæggelse for erhvervene, og jeg tilføjede, at vi derfor heller ikke kunne forvente, at erhvervene for deres vedkommende kunne møde med noget i retning af en plan til imødegåelse af vanskelighederne.

Jeg tilføjede yderligere, at regeringen, hvis den havde en delvis eller samlet plan til imødegåelse af vanskelighederne, selvfølgelig måtte være gået til folketingets partier eller direkte til folketinget med sådanne planer og ikke til et så omfattende erhvervsmøde som det, der her var tale om. Jeg fremsætter denne bemærkning i forlængelse af den kommentar, som jeg og økonomiministeren efter mødet med erhvervene fremsatte, og jeg synes i og for sig, det fremgår ganske klart deraf, at ethvert forsøg på at opstille den betragtning, at regeringen skulle være i færd med at løbe fra et ansvar eller fordele et ansvar ud på erhvervene, ikke har noget med virkeligheden at gøre. Hvis vi ikke selv erindrer dette ansvar, bliver vi såmænd mindet om det hver eneste dag. Jeg har sommetider været forbløffet over, hvor stort et ansvar en mindretalsregering, der støtter sig på 74 medlemmer, når alt kommer til alt, har, og over, at ansvarsforde-

[Stats- og udenrigsministeren.]

lingsfornemmelsen her i tinget undertiden har været så forfærdelig ringe, som tilfældet har været.

Vi synes ikke om det ærede medlems plan. Vi er af den opfattelse, at man bør se tiden an, og at der ikke i øjeblikket kan være anledning til at foretage det ene eller det andet i form af udarbejdelse af en plan, indeholdende indgreb, men at vi bør se den udvikling an, som ligger umiddelbart foran os.

Finansministeren (Kampmann): Hvad angår de stillede ændringsforslag, synes naturligvis også jeg, at udvalget er ved at blive lidt stort, og jeg har mine betænkeligheder med hensyn til, om udvalget kan afslutte sit arbejde inden udløbet af den fastsatte tidsfrist. Selvom fristen er forlænget med en måned, er det jo et ret kort tidsrum, udvalget får til foretagelse af sine undersøgelser; men jeg forstår, det er meningen, at udvalget skal være færdigt inden udgangen af februar, og jeg er taknemlig for den klare udtalelse om, at når februar måned er gået og udvalget har afleveret den rapport, det når frem til, så er dets arbejde endt, og så skal det ophæves.

Jeg forstår iøvrigt ikke helt den diskussion, der er opstået om, at dette udvalg skulle kunne udfolde noget særligt initiativ på det økonomiske område. Jeg synes, man stadig glemmer, hvad der direkte står i kommissoriet; der står nemlig, at udvalgets opgave er

„at undersøge, i hvilket omfang landets valutariske og økonomiske vanskeligheder skyldes et svigtende samarbejde mellem de organisationer, der er af størst betydning. . . .“

Det er i høj grad en undersøgelsesopgave, om der kan konstateres et sådant svigtende samarbejde i de forløbne år, og hvis der konstateres vanskeligheder her, skal man altså stille forslag om formerne for det bedst mulige samarbejde i fremtiden. Jeg synes, det kan være højst interessant at få en sådan undersøgelse foretaget; men man kan have sine tvivl om, hvorvidt det er rimeligt, at den netop skal foretages på et tidspunkt, da mange af de folk, der skal sidde i udvalget, er travlt optaget andetsteds — det

har vi jo imidlertid diskuteret under forslagens første behandling.

Udvalgets ordfører (Bertel Dahlgaard):

Det ærede meget morsomme medlem hr. Martin sagde, at jeg ved første behandling skulle have udtalt, at vi kivedes jævnlige og evnede lidt. Hvis det ærede medlem husker andet fra første behandling end sin egen tale, vil han erindre, at det, jeg sagde, var, at det nødige skulle gå sådan, at dette skulle kunne siges om os — og foreløbig er det altså i udvalget lykkedes at undgå noget sådant.

Det ærede medlem talte iøvrigt om, at disse ord af Chr. Richardt var henvendt til det nye og unge folkestyre efter den fri forfatnings indførelse; men det er helt forkert; Chr. Richardt skrev denne sang efter nederlaget i 1864. Det, der kom til udtryk gennem den, var ængstelsen for fremtiden, og derefter er det så, Chr. Richardt kommer med dette udbrud: hvor var det herligt, om vi engang kom ud af alt dette jævne. Det, jeg synes det ærede medlem skulle tænke på, er, at disse ord måske ikke mindst henvender sig til ham i dag.

Det ærede medlem talte om de besynderlige ting i dette forslag. Jeg understreger, at der dog ikke er flere og mere besynderlige ting i dette forslag, end at det ærede medlem i dag anbefaler at gennemføre det.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller sagde så afgjort, at initiativet bør komme fra regeringen. Jeg har dog lagt mærke til, at det ærede medlem i de sidste uger selv har taget initiativet til fremsættelse af forslag efter forslag, og med det kendskab, jeg har til det ærede medlem, skulle jeg egentlig tro, at vi kunne blive enige om, at folketinget såvel som regeringen til enhver tid skal kunne tage et initiativ, når der er ting, der brænder på; således virker netop det arbejdende folkestyre, og jeg vil i dag udtale min glæde over, at det ærede medlem i år, i modsætning til i fjor, er blevet arbejdsivrig, og samtidig udtale ønsket om, at det også må vise sig, at han er arbejdsdygtig. Iøvrigt takker jeg det ærede medlem for, at han, i modsætning til det ærede medlem hr. Martin, udtrykte sine alvorlige og gode ønsker for dette udvalgs arbejde.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen

[Bertel Dahlgaard.]

skal jeg kun sige, at mine bemærkninger før, som det ærede medlem raillerede over, var en opfordring til alle, der skal deltage i dette udvalgs arbejde, og det ærede medlem tør sikkert ikke benægte, at det vil være lykkeligt, om opfordringen bliver fulgt, selvom han gør, hvad der er muligt for at mistænkeliggøre både motiverne til udvalgets nedsættelse og selve udvalgets arbejde.

Det ærede medlem hr. Søren Olesen brugte det udtryk, at ingen kan have noget imod, at organisationerne kun tænker på deres egne interesser. Jeg er ganske uenig med ham, og jeg håber rigtignok ikke, denne udtalelse er udtryk for retsforbundets samfundsopfattelse, for det ville være meget uhyggeligt.

Aksel Møller: Jeg har kun nogle ganske få bemærkninger. Den højtærede statsminister citerede, hvad han kaldte mit blomstersprog, og mente, jeg havde sagt: hittegodskontor for tabt ansvar. Nej, jeg sagde: for et bortkastet ansvar. Der er en forskel på de to udtryk, og i denne forskel ligger, hvad jeg måtte anse for at være meningen med det møde, den højtærede statsminister afholdt med erhvervenes repræsentanter, da jeg læste kommentarerne i „Social-Demokraten“'s ledende artikel den 24. november, altså to dage efter, at mødet havde fundet sted.

Jeg tillod mig før at citere et par af de bemærkninger, „Social-Demokraten“ gjorde om dette møde mellem på den ene side den højtærede statsminister og hans ministerkolleger og på den anden side erhvervenes repræsentanter. Det fremgår heraf, at det i alt fald er den ledende artikels mening at lægge ansvaret for, at der ikke sker noget fra regeringens side, over på erhvervene. Det er vist ikke nødvendigt at gentage disse citater; det kunne efterhånden føre til, at man måtte læse denne ledende artikel op i dens helhed. Jeg tror, den højtærede statsminister kender artiklen, og jeg forstår på hans udtalelser nu, at han må ærgre sig over den, for han har nu sagt til os — hvad ingen, såvidt jeg ved, i dette høje ting tidligere er blevet oplyst om — at han ønskede erhvervene velkommen med den bemærkning, at regeringen mødte dem uden planer, og at man derfor heller ikke kunne forvente,

at erhvervene mødte med nogen. Det er efter min mening nyttigt, at erhvervene bliver frifundet for den anklage, som indeholdtes i „Social-Demokraten“'s ledende artikel: at de skulle have nogen som helst forpligtelse til at fremsætte nogen som helst plan. Statsministeren har altså på forhånd fritaget erhvervene for noget ansvar herfor.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg tør naturligvis ikke sige, om jeg har udtrykt mig netop på den måde, men det, jeg ville udtrykke, og hvad jeg også håber jeg sagde, er, at jeg sluttede mødet med at henvise til, at jeg indledningsvis havde sagt, at vi ikke mødte med planer og derfor heller ikke kunne forvente, at erhvervene mødte med deres planer. Hvis jeg har sagt det på en anden måde, beklager jeg det; dette var i alt fald, hvad jeg ville have sagt for et øjeblik siden.

Jeg tager til efterretning det ærede medlems bemærkning om et hittegodskontor for et tabt ansvar eller et bortkastet ansvar. Det er vist en smule litteratur, som vi godt kan lade ligge ved en lejlighed som denne. Det kan heller ikke i nogen henseende forrykke mine bemærkninger om, hvilke rum- og pladsforhold det ærede medlem har på et sådant kontor for en ganske betydelig periode. Jeg skal henvise til de bemærkninger, jeg allerede har gjort. De viser, forekommer det mig, ganske klart, at regeringen for sit vedkommende ved, at ansvaret for politiske foranstaltninger eller undladelse af politiske foranstaltninger er et politisk ansvar og ligger hos regeringen i den udstrækning, det ikke ligger hos hele det høje ting.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Jeg takker den højtærede statsminister, fordi han nu har givet os en sådan fremstilling af sit møde med erhvervene, at der ikke kan blive nogen bebrejdelse tilbage mod erhvervslivet for dets holdning på dette møde.

Til slut vil jeg gerne have lov at gøre den enkelte bemærkning om ordene, at ordet „tabt“ forekommer mig at angå noget, der er sket i al uskyldighed, men at ordet „bortkastet“ gælder noget, der sker som en viljesakt.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Hvad det sidste angår, har det ærede medlem jo større erfaringsgrundlag, end jeg har at råde over, når jeg tager den foregående tid i betragtning.

Hvad angår mødet med erhvervene, har jeg ikke noget imod at acceptere hovedlinien i det, det ærede medlem siger. Men hele situationen kan naturligvis ikke fritage nogen af os i det danske samfund for et fælles ansvar for den udvikling, der er i gang, og jeg synes i og for sig ikke, der er megen rimelighed i, at man forsøger at sige til erhvervene, at det er kun politikerne, der har dette ansvar. Jeg synes, det ærede medlem er ved at bevæge sig over i den helt modsatte grøft, og det er der faktisk ingen rimelighed i.

Martin: Når jeg på mit partis vegne anbefaler det foreliggende forslag, sker det selvfølgelig i fuld oprigtighed. Vi mener, at når dette forslag er fremsat, bør det gennemføres, og så må man se, hvad der kommer ud af det. Når jeg føjede til, at jeg ikke mødte med store forventninger, betyder det jo ikke, at jeg ikke venter, dette udvalg virkelig skal præstere et meget dygtigt og sagligt og grundigt arbejde, men tænker vi på de henvendelser, som folketingsudvalget har fået, får man jo et indtryk af, at de, der melder sig for at være med, har haft den opfattelse, at det her drejede sig om at få indflydelse, at få lejlighed til at gøre sine interesser og synspunkter gældende på afgørende måde. Det, jeg har villet slå fast, er bare dette, at udvalget ikke får nogen afgørende indflydelse. Det kan afgive en rapport til den høje regering og til det høje ting, og den må vi så drøfte her. Det, jeg vil advare imod at tro, er, at dermed skulle der være ende på den økonomiske strid. Det bliver der ikke.

Nu forklarede ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard, at når han citerede Richardt, den gamle militarist Christian Richardt, var det ikke, fordi han var enig med ham, men det skulle nødigt gå sådan, at man kunne anvende hans ord på os. Det er der altid nogen der vil kunne gøre, og det er der altid nogen der vil gøre, men det er farligt at lægge disse ord i munden på dem, der citerer. Jeg indrømmer, at det

var det, der gjorde mig så nedtrykt under sagens første behandling, at den ærede ordfører for forslagsstillerne brugte sådanne udtryk, og de har jo også fremkaldt misforståelse forskellige andre steder. Man har set udtalelser i bladene om, at dette udvalg ville få en mægtig betydning, ja, man har næsten fået indtryk af, at nu ville ministeriet få en kunstig måde, der kunne lyse for det og fejlede det, og når det er sagt, ville der jo ikke være langt til, at tankerne gik i retning af det skuespil, der opføres i Stærekassen.

Det er dette, vi skulle undgå. Jeg mener, at den ærede ordfører for forslagsstillerne i sin fremsættelsestale kom med udtryk, der har givet anledning til sådanne misforståelser, og som bl. a. også jeg misforstod, men med den begrænsede opgave, som udvalget nu har fået, kan jeg på det kraftigste anbefale, at vi får det.

Aksel Larsen: Jeg kan naturligvis ikke bestride, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard med sine ord om det ønskelige i, at alle giver lidt afkald, har givet udtryk for et håb. Det, jeg var i tvivl om, var, hvorvidt det ærede medlem selv virkelig nærer et sådant alvorligt håb om, at der skal komme noget ud af arbejdet i det udvalg, som han er med til at foreslå nedsat.

Det ærede medlem siger, at jeg mistænkeliggør såvel motiverne som udvalget. Det er jeg aldeles ikke ude på. Det er forøvrigt heller ikke nødvendigt, hvis man tænker på dem, min tale særlig havde adresse til, for de ser på forhånd med den størst mulige og mest berettigede mistænksomhed på et sådant udvalg og lignende foranstaltninger. Vi har jo før været i sådanne situationer, hvor man er kommet og har sagt, at nu må samfundsmæssige interesser gøre sig gældende. Der har før været tale om tyngens voldgift og kommissioner og Gud ved hvad, og det er altid endt med, at arbejderne er blevet snydt. Det er jo sådan, for blot at tage et enkelt eksempel og ikke gå for langt tilbage, at man under besættelsen kom og forklarede, at nu er landet besat, Danmark er i fare, vi er allesammen i samme båd, og derfor kan vi ikke have, at der udkæmpes arbejdskampe og stridigheder

[Aksel Larsen.]

i det danske samfund; samfundet tager sig af de forhold. Resultatet blev, at vi fik et arbejds- og forligsnævn, som i aldeles syndig grad og praktisk talt udelukkende gik kapitalisternes og deres repræsentanters, arbejdsgivernes, ærinde og gik imod arbejderne yderst berettigede interesser.

Der er ikke nogen udsigt til, at et sådant udvalg og et sådant formandsskab som det, der her er foreslået, vil arbejde i nogen anden retning end den, arbejderne er vant til, når man nu her kommer og taler om de samfundsmæssige interesser og navnlig taler energisk og højtrøstet om dem lige op imod en overenskomst-situation.

Når man nu betragter udvalgets foreslåede sammensætning, så ser man, at der skal være 3 repræsentanter for fagforbundene, og der skal være 2 tjenestemandrepræsentanter og 1 for arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger — en trediedel af de 18, om jeg så må sige, menige medlemmer i udvalget. Der kan ikke være nogen tvivl om, i hvilken retning udvalgsflertallets mening vil gå med hensyn til samfundets økonomiske bæreevne og med hensyn til det, man kalder omkostningsniveauet. Der kan ikke være nogen tvivl om, at hvis der kommer noget resultat ud af dette udvalgs drøftelser, vil det være et resultat, der i den offentlige debat vil blive brugt til at påvirke folk til at tro, at det er arbejds lønningernes stigning, der er roden til alt ondt, og bare man kan holde igen dér, er alle problemer klarer. Det er derfor, vi ikke vil være med.

Det ærede medlem hr. Martin siger, at udvalget får ingen afgørende indflydelse. Nej, udvalget kan ikke træffe afgørelser, men udvalget kan naturligvis gennem sit arbejde og gennem det, det fremlægger for offentligheden, komme til at bære ved til et bål, der skal brænde visse af arbejderne berettigede krav om at få dækning for dyrtiden.

Den højtærede statsminister siger, at ingen af os kan fritages for et fælles ansvar for de økonomiske vanskeligheder. Her tager statsministeren fejl. Det er ikke arbejderne skyld, at der er økonomiske vanskeligheder i eller for Danmark. Arbejderne produktivitet, deres arbejdsindsats, er større end nogensinde, den er vokset ustandselig efter

krigen. Der produceres mere i det danske samfund end nogensinde, eksporten er stigende, og så kommer man alligevel og siger til arbejderne: ja, men det går ikke an at spænde buen for stramt; det går ikke an, at man vil have lønningerne sat i vejret. Man forsøger på den ene eller den anden måde at gøre attentat på den aldeles utilstrækkelige og stærkt forsinkede pristalsregulering af arbejderne fortjeneste og tjenestemændenes lønninger. Det hele viser, hvor vi er, og hvor man ønsker vi skal komme hen. At man kan nå noget på den måde, ja, det har vi i og for sig set eksempler på. Tænk bare på det, som blev sat så voldsomt op i den borgerlige presse om nogle enkelte forvirrede arbejderes og funktionærers stilling på fabrikken Radiometer, hvor de virkelig syntes at være kommet til den opfattelse, som følge af den offentlige kanonade, at det var deres lønstigninger, der var skyld i prisstigningerne. Nå, det viste sig heldigvis, at den stemning, man forsøgte at skabe dér, ikke holdt ret længe. Det er ganske indlysende, at selvom arbejderne havde givet afkald på deres dyrtidstillæg på den ene eller den anden måde, ville det ikke have bremset prisstigningerne blot en lille smule. Kampagnen mod pristalsreguleringen som værende årsag til, at den onde cirkel holdes i gang, og at priserne stadigvæk stiger, var naturligvis skyld i, at nogle arbejdere lod sig forvirre.

Man vil selvfølgelig gå videre, måske ikke så meget direkte mod pristalsreguleringen som med sine bestræbelser for at få skabt en slags offentlig opfattelse i retning af, at lønstigninger ivoirigt i almindelighed er af det onde; og at dette udvalg skal nedsættes netop nu og tilendebringe sit arbejde aftenen før overenskomsterne udløber, taler jo sit tydelige sprog.

Søren Olesen: Jeg mener ikke, jeg har sagt, at organisationerne kun tænkte på at varetage egne interesser. Det, jeg i hvert fald har villet sige, var dette, at organisationerne naturligvis først og fremmest skal varetage egne interesser. Det er derfor, de er oprettet, og det er da kun naturligt. Man må vel så regne med, at de modstående organisationer varetager deres interesser, men at de naturligvis også tænker på samtidig at gavne samfundsudviklingen.

[Søren Olesen.]

Det tror jeg er organisationernes opfattelse, og det har da også vist sig i mange tilfælde, at organisationerne ikke alene har gavnet sig selv, men også gavnet på andre områder.

Hvis man imidlertid vil læse bemærkningerne til lovforslaget meget kritisk, så står der dette mærkelige, at organisationerne undertiden modarbejder den af regeringen og nationalbanken førte politik. Nu vil jeg ikke være så kritisk at tro, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard mener, dette skulle forbydes, men det kunne man jo godt læse deraf. Jeg mener, det er organisationernes ret, hvis de synes, den af regeringen og nationalbanken førte politik er forkert, med lovlige midler at modarbejde den og søge at få den ændret. Det er demokratiets vilkår, og det mener jeg selvfølgelig også er det ærede medlems mening: at man frit har lov til at stifte organisationer i henhold til grundloven og naturligvis også har lov til at bruge de midler, vi har indenfor lovens grund.

Det, retsforbundet vender sig imod, er organisationernes misbrug. De må selvfølgelig ikke finde sted, men selve deres ret til at arbejde vil vi ikke være med til at anfægte.

(Kort bemærkning).

Udvalgets ordfører (Bertel Dahlgaard):

Jeg forstår på det ærede medlem hr. Søren Olesen, at han fandt det rimeligt og nødvendigt at foretage den fornødne berigtigelse af den meget kedelige udtalelse fra før.

Med hensyn til det ærede medlem hr. Aksel Larsen ligger det ganske klart, hvad både det ærede medlems motiver og formål er. Det er ingen i tvivl om her i tinget: det er at hindre den samordning, som er i hele samfundets interesse. Jeg skal iøvrigt i forbindelse med det ærede medlems udtalelser blot føje til, at der jo ikke er tale om, at mindretal eller flertal i udvalget har betydning for rapportens karakter. Det er dette udvalgs formandsskab, der skal afgive rapport.

Endelig mener jeg, at det dog vist er nødvendigt at sige, inden forslaget nu forhåbentlig bliver vedtaget, at der sikkert ikke, bortset fra det ærede medlem hr. Martin, er nogen her i tinget, der vil skrive under på, at dette udvalg ingen indflydelse

får. Den rapport, der bliver afgivet af formandsskabet, får den indflydelse, som rapportens saglige råd og argumenter berettiger til; at udvalget ikke træffer afgørelser, er en så selvfølgelig ting, at det ikke giver anledning til bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Det ville forbavse mig, hvis det ikke var klart for alle, hvad mit og kommunisternes motiv og formål er. Det er naturligvis at varetage arbejderklassens interesser, og det er ustandseligt at påpege, at årsagerne til den økonomiske situation og udvikling er at søge i en aldeles ulyksalig udenrigspolitik, kombineret med en indenrigspolitik, hvor man lader højfinansens spekulanter have frit spil til at få den arbejdende befolkning. Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard siger, at man må være klar over, at det er ikke udvalgets flertal, der skal afgive indstilling eller rapport, det er udvalgets formandsskab. Det ved jeg udmærket vel. Det var også arbejds- og forligsnævnets formandsskab, der under krigen traf afgørelse om, at arbejderne ikke måtte få blot nødtørftig dækning for de prisstigninger, der fandt sted. Formandsskabets afgørelser under krigen kom altid til at gå arbejderne imod, og arbejderne har ingen grund til at vente noget bedre af dette formandsskabs rapport.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1—3
vedtoges uden afstemning.

Forslaget til folketingsbeslutning, således ændret,
vedtoges med 99 stemmer mod 6; 6 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Formanden: Der vil nu blive givet finansministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om byggeri med offentlig støtte [af Alvilda Larsen m. fl.].

(Første behandling findes i tidenden sp. 972).